

МОНГОЛ УЛСЫН ХӨДӨЛМӨР,
НИЙГМИЙН ХАМГААЛЫН САЙДЫН
ТУШААЛ

2020 оны 06 сарын 26 өдөр

Дугаар А/155

Улаанбаатар хот

Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын
Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх удирдамж шинэчлэн
батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.2, Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 30.1.5 дахь заалт, Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлийн 2020 оны 02 дугаар тогтоолыг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлийн 2020 оны 2 дугаар тогтоолоор батлагдсан Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зорилгоор "Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх удирдамж"-ийг нэгдүгээр, "Зээлийн дараах санхүүгийн бус дэмжлэгийг хариуцан гүйцэтгүүлэх тухай гэрээний загвар"-ыг хоёрдугаар, "Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ үзүүлэх тухай гурван талт гэрээний загвар"-ыг гуравдугаар, "Жижиг зээл авсан иргэдэд зориулсан санхүүгийн бус үйлчилгээний жишиг зардал"-ыг дөрөвдүгээр, "Орон нутгийн санаачилгын төсөл хэрэгжүүлэх тухай гэрээний загвар"-ыг тавдугаар, "Олон Улсын Сэргээн босголт, хөгжлийн банк, Олон Улсын Хөгжлийн ассоциацийн зээл, буцалтгүй тусламжийн санхүүжилтээр хэрэгжиж буй төслүүдэд залилан, авилгаас урьдчилан сэргийлж, таслан зогсоох тухай удирдамж"-ийг зургаадугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.

2. Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөр, түүнийг хэрэгжүүлэх удирдамжийн дагуу хэрэгжилтийг хангаж, холбогдох тайлангийн маягтуудыг боловсруулан баталж, мөрдүүлэхийг Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар /Г.Бадрахбаяр/-т үүрэг болгосугай.

3. Энэхүү тушаалын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Төрийн нарийн бичгийн дарга /Г.Өнөрбаяр/-д даалгасугай.

4. Энэхүү тушаал батлагдсантай холбоотойгоор Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2019 оны "Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх удирдамж батлах тухай" А/305 дугаар тушаалыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

САЙД

С.ЧИНЗОРИГ

151200437

Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх удирдамж

Нэг. Зорилго

Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлийн 2020 02 дугаар тогтоолоор баталсан "Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөр" (ХЗЗДТХ)-ийг нэгдсэн зохион байгуулалттайгаар, үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар, Нийслэлийн хөдөлмөр эрхлэлтийн газар, аймаг, дүүргийн хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газар, хэлтсүүд, сум, хорооны хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан ажилтнуудыг мэргэжлийн удирдлага, арга зүйгээр хангахад удирдамжийн зорилго оршино.

Хоёр. Удирдлага, зохион байгуулалт, хяналт үнэлгээ

- 2.1. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам мэргэжлийн удирдлагаар, Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар зохицуулалт, арга зүйгээр хангаж, Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газар, хэлтэс зохион байгуулж, дэмжлэг үзүүлж ажиллана.
- 2.2. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явц, үр дүнд Хөдөлмөр эрхлэлтийн аймаг, нийслэл, дүүргийн зөвлөл сум, дүүрэг, хорооны Засаг дарга, иргэдийн төлөөллийн байгууллагатай хамтран байнгын хяналт тавина.
- 2.3. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд мэргэжлийн холбоод, сургалтын байгууллага, төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын оролцоог хангаж, хамтран ажиллана.
- 2.4. Хөтөлбөрийг хянаж, үнэлэхэд Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны хүрээнд баримтлах хяналт, үнэлгээ, тайлагналтын журмыг мөрдөнө. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явц, үр дүнгийн хяналт, үнэлгээг Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар жилд 2-оос доошгүй удаа, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам жилд 1-ээс доошгүй удаа хийнэ.
- 2.5. Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газар, хэлтэс хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн сарын тайлан, мэдээг дараа сарын 3-ны дотор, улирлын тайлан, мэдээг дараа улирлын эхний сарын 3-ны дотор Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газарт, тус газар тайлан, мэдээг нэгтгэн дүгнэж, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яаманд тус тус хүргүүлнэ.
- 2.6. Хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний талаарх болон хамрагдаж буй иргэдийн мэдээллийг Хөдөлмөр эрхлэлтийн бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн санд тогтмол бүртгэж, шинэчилнэ.
- 2.7. Хөтөлбөрийн үр дүнг хянаж, үнэлэхэд тогтмол давтамжтай цуглуулах тоо мэдээ, хөтөлбөрийн хэрэгжилттэй газар дээр нь танилцаж цуглуулсан чанарын мэдээ, хөндлөнгийн үнэлгээ, үр шим хүртэгчдийн сэтгэл ханамжийн судалгаа зэрэг арга хэрэгслийг ашиглана.
- 2.8. Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар хөтөлбөрийн арга хэмжээ тус бүрт хамаарах бүртгэл, хяналт, тайлан, судалгааны маягтуудыг боловсруулах бөгөөд тайлан, мэдээг цахим хэлбэрээр хүлээн авах техникийн нөхцөлийг хариуцан зохион байгуулна.
- 2.9. Хөтөлбөрийн санхүүжилтийг зориулалт бусаар зарцуулсан, бичиг баримт хуурамчаар үйлдсэн болон бусад зөрчил, дутагдал гаргасан нь холбогдох

байгууллагаас хийсэн хяналт, шалгалтаар тогтоогдвол олгосон санхүүжилтийг буцаан төлүүлэх арга хэмжээ авч, буруутай этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагыг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлүүлнэ.

2.10. Хөтөлбөрийн хүрээнд оролцогч байгууллагууд авлигаас ангид ажиллах бөгөөд "Олон улсын Сэргээн босголт, хөгжлийн банк, Олон улсын Хөгжлийн ассоциацийн зээл, буцалтгүй тусламжийн санхүүжилтээр хэрэгжиж буй төслүүдэд залилан, авлигаас урьдчилан сэргийлж, таслан зогсоох тухай удирдамж¹-ийг оролцогч байгууллагуудтай байгуулах гэрээний нэг хавсралт болгож, мөрдөж ажиллана.

Гурав. Нийгэм, байгаль орчны удирдлагын хүрээ

3.1. Нийгмийн хамгааллын асуудал

3.1.1. Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөрийн хүрээнд иргэдийн санал хүсэлтийг авах, санал солилцох, ил тод байдлыг хангах механизмыг бэхжүүлж, иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

3.1.1.1. Бичил бизнес эрхлэгчдийг дэмжих арга хэмжээ болон орон нутгийн санаачилгын төслийн үр шим хүртэгчдээс сэтгэл ханамжийн судалгаа авч, үр дүнг хянах,

3.1.1.2. Туршилтын хөтөлбөрийн зорилго, зорилтын хэрэгжилтийн талаар оролцогч талуудтай тогтмол санал солилцох,

3.1.1.3. Хөтөлбөрт оролцогч талуудын чадавхыг бэхжүүлэх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх,

3.1.1.4. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих орон нутгийн санаачилгын төслүүдийг боловсруулахдаа зорилтот бүлгийн иргэдтэй зөвлөлдөх.

3.1.2. Үндэсний цөөнх казах иргэдийн үр шим хүртэх байдлыг нэмэгдүүлэхийн тулд Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөрийн талаарх шаардлагатай мэдээллийг эх хэл дээр нь бэлтгэн түгээнэ.

3.1.3. Хөдөлмөрийн зах зээл дэх хүйсийн тэгш байдлыг хангах, эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх зорилгын хүрээнд мэдээллийг илүү хүртээмжтэй байдлаар түгээх, эмэгтэйчүүдийг арга хэмжээнүүдэд түлхүү хамруулах, орон нутгийн санаачилгын төслүүдийг сонгон шалгаруулахдаа хүйсийн тэгш байдлыг хангахад анхаарна. Хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэх бүх үйл ажиллагаанд хамрагдсан иргэд, үр шим хүртэгчдийн тоог хүйсээр ялган гаргана.

3.1.4. Шилжин суурьшигчид, ажилгүй залуучууд, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүд/эрэгтэйчүүд зэрэг нийгмийн эмзэг бүлгийн иргэдийн хөтөлбөрт хамрагдахгүй орхигдох эрсдэлийг бууруулах үүднээс мэдээллийг хүртээмжтэй байдлаар түгээх, залуучууд болон нийгмийн хамгийн эмзэг бүлгийн иргэдэд чиглэсэн орон нутгийн санаачилгын төслүүдийг дэмжин хэрэгжүүлнэ.

3.2. Байгаль орчин, аюулгүй байдал

3.2.1. Хөтөлбөрийн хүрээнд байгаль орчинд эрсдэл учруулах үйл ажиллагаа болон бичил бизнесийг дэмжихгүй байх зарчмыг баримтална. Салбарын онцлогоос хамаарч тухайлбал, худалдаа арилжаа, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ зэрэг үйл ажиллагаанаас үүдэн дуу чимээ, хог хаягдал гарах тохиолдолд ажилчид, тэдний гэр бүлийн гишүүд, олон нийтийн эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй байх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

¹ Энэхүү тушаалын Зургаадугаар хавсралтаар батлав.

3.2.2. Бичил бизнесийн үйл ажиллагааны байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг үнэлэх, шаардлага хангахгүй бизнесийн төслийг дэмжихгүй байх, шаардлагатай үед сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээ² авч хэрэгжүүлнэ.

3.2.3. Хөтөлбөрийн хүрээнд санхүүгийн дэмжлэг авсан бичил бизнесийн үйл ажиллагааг байгаль орчин, эрүүл мэнд, аюулгүй байдал (БОЭМАБ)-ын ерөнхий шаардлагад нийцүүлэн ажиллахад жижиг зээлийг дамжуулан зээлдүүлэх банк, жижиг зээл авсан иргэн, зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээг хариуцан гүйцэтгэх байгууллага зэрэг оролцогч бүх талууд үүрэг хүлээнэ. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас зарим салбараар боловсруулсан БОЭМАБ-ны нэмэлт шаардлагуудыг тухайн салбарын бичил бизнес эрхлэгчид мөрдөж ажиллана.

Дөрөв. Бичил бизнес эрхлэгчдийг дэмжих арга хэмжээг хэрэгжүүлэх удирдамж

Аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага бичил бизнес эрхлэгчдийг дэмжих жижиг зээл, зээлийн өмнөх сургалт, зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ болон тэдгээрт хамрагдах нөхцөл, шаардлагын талаар олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр орон нутгийн хүн ам, зорилтот бүлгийн иргэдэд энгийн, ойлгомжтойгоор сурталчилж, түгээнэ. Казах иргэдэд зориулан шаардлагатай мэдээллийг төрөлх хэл дээр нь бэлтгэж түгээнэ.

4.1. Зээлийн өмнөх сургалт зохион байгуулах

4.1.1. Аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага зээл хүсэгчдэд зориулсан зээлийн өмнөх сургалтыг ХХҮЕГ-аас баталсан 2 өдрийн жишиг хөтөлбөрийн дагуу зохион байгуулна. Зээл хүсэгчдийн бизнесийн санааг хөгжүүлэх, аж ахуй эрхлэх төсөл, төлөвлөгөө боловсруулах ур чадварыг дээшлүүлэх, зээлд хамрагдахад бүрдүүлэх баримт бичгүүд, зээлийн төслийг сонгон шалгаруулах аргачлал, зээлийн хүүгийн хөнгөлөлт зэргийг танилцуулахад зээлийн өмнөх сургалтын зорилго оршино.

4.2. Жижиг зээл олгох

4.2.1. Туршилтын хөтөлбөрийн хүрээнд олгох жижиг зээлийг дамжуулан зээлдүүлэх банк болон жижиг зээлийн төслийг шалгаруулахад тавигдах шаардлага, шалгуур үзүүлэлт, сонгон шалгаруулах аргачлал, жижиг зээлийн хүүгийн түвшин тогтоох аргачлал, жижиг зээлийн хөрөнгийг аймаг, дүүрэгт хуваарилах аргачлал, жижиг зээлийг дамжуулан зээлдүүлэх банктай байгуулах гэрээний загвар зэргийг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын тушаалаар баталсан журмын дагуу хэрэгжүүлнэ.

4.2.2. Жижиг зээлийг нийслэлийн бүх дүүрэг, 21 аймгийн төвд оршин суугч иргэдэд олгох бөгөөд сумын иргэд зээл авах тохиолдолд зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээнд хамрагдах унааны болон холбогдох бусад зардлыг өөрөө хариуцна.

4.2.3. Аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага жижиг зээл хүсэгчийн төслийг сонгон шалгаруулахдаа төслийн байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг батлагдсан маягтын дагуу³ үнэлнэ.

² Дэлгэрэнгүй мэдээллийг Монгол улсын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төслийн "Байгаль орчин, нийгмийн удирдлагын хүрээ" баримт бичгээс харна уу.

³ Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын "Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих жижиг зээлийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, зохицуулах тухай" тушаалын долоодугаар хавсралтаар батлав.

4.2.4. Аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага жижиг зээлийн хэрэгжилтийн явцын тайланг оролцогч банкнаас Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газраас батлагдсан маягтын дагуу сар тутамд авна.

4.3. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээг зохион байгуулах

4.3.1. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний төсвийг аймаг, дүүрэгт хуваарилахдаа хөтөлбөрийн хүрээнд олгох жижиг зээлийн хөрөнгийг аймаг, дүүрэгт хуваарилсан хэмжээ, хамрагдах хүний тоог харгалзан тогтооно.

4.3.2. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээг төлөвлөх, хэрэгжүүлэхдээ баталсан зардлын жишгийг⁴ баримтална.

4.3.3. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ үзүүлэх байгууллагыг холбогдох бичиг баримтыг судлан, очиж танилцсаны үндсэн дээр дараах шалгуурын дагуу сонгон шалгаруулна. Үүнд:

4.3.3.1. Бизнес хөгжлийн сургалт зохион байгуулах, эсвэл зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх эрх авсан,

4.3.3.2. Бизнес хөгжлийн сургалт, зөвлөгөө, менторингийн үйл ажиллагаа тогтмол явуулдаг,

4.3.3.3. Бизнес хөгжлийн сургалтын хөтөлбөрүүдтэй, 3-аас доошгүй жил бизнес хөгжлийн сургалт, зөвлөгөө өгсөн туршлагатай багштай⁵,

4.3.3.4. Бизнесийн зөвлөн туслах буюу менторинг үйлчилгээ үзүүлдэг туршлагатай зөвлөхүүдтэй эсвэл тийм зөвлөхүүдтэй хамтран ажилладаг⁶,

4.3.3.5. 21 аймгийн хувьд тухайн орон нутагт тогтмол үйл ажиллагаа явуулдаг.

4.3.3.6. Бизнесийн зөвлөх байгууллагуудын холбоо, нийгэмлэгийн гишүүн байх нь давуу тал болно.

4.3.4. Аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээнд хамрагдах иргэдийн тоог урьдчилан тооцоолж, шаардлагатай бол нэгээс олон байгууллагыг сонгож болно.

4.3.5. Аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага сонгон шалгаруулалтын шийдвэр, үндэслэлийг ажлын хэсгийн шийдвэр гарснаас хойш ажлын 5 хоногийн дотор байгууллагын цахим хуудас, мэдээллийн самбар болон бусад хэрэгслээр олон нийтэд ил тод, нээлттэй мэдээлнэ.

4.3.6. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээг хариуцан гүйцэтгэхээр сонгогдсон байгууллагатай аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага гэрээ⁷ байгуулж ажиллана. Хэрэв санхүүгийн бус үйлчилгээнд хамрагдах зээлдэгчдийн тоо анх төлөвлөж, гэрээнд тусгасан тооноос өөрчлөгдсөн бол гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт оруулж болно. Зээлдэгч тус бүрт зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээг гурван сарын турш үзүүлэх учир сонгогдсон байгууллагатай байгуулах гэрээний хугацаа 15 хүртэл сар байж болно.

4.3.7. Санхүүгийн бус үйлчилгээний хүрээнд 7 өдрийн 50-иас доошгүй цагийн бизнес хөгжлийн сургалтыг ХХҮЕГ-аас баталсан жишиг хөтөлбөрийн дагуу зохион байгуулна.

4.3.8. Бизнесийн зөвлөн туслах үйлчилгээг бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний хөгжүүлэлт, сайжруулалтын чиглэлээр зээлдэгч бүрийн онцлог хэрэгцээнд нийцүүлэн 20-30 цагийн хугацаатай үзүүлнэ. Нэг ментор сард 5-аас дээшгүй иргэдэд зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүлэх ба ижил төрлийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлж буй иргэдэд зөвлөн туслах үйлчилгээг жижиг бүлгээр зохион байгуулж болно. Түүнчлэн амжилттай бизнес эрхлэгчийн туршлагаас хуваалцах, суралцах боломжийг бүрдүүлэхэд анхаарна.

⁴ Энэхүү тушаалын Дөрөвдүгээр хавсралтаар санхүүгийн бус үйлчилгээний зардлын хэмжээг батлав.

⁵ Хөтөлбөр болон мэргэжил, ур чадвар, ажлын туршлагыг харуулсан анкетыг хавсаргана.

⁶ Бизнесийн хөгжлийн зөвлөхүүдийн мэргэжил, ур чадвар, ажлын туршлагыг харуулсан анкетыг хавсаргана

⁷ Энэхүү тушаалын Хоёрдугаар хавсралтаар гэрээний загварыг батлав.

4.3.9. Аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага зээлдэгчдийн нэрсийн жагсаалт⁸, холбогдох мэдээллийг зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ үзүүлэх байгууллагад сар бүр хүргүүлнэ.⁹

4.3.10. Аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага болон зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ үзүүлэх байгууллага хамтран зээлдэгч бүрийн санхүүгийн бус үйлчилгээний хэрэгцээ, хүрэх үр дүнг тодорхойлж, иргэн бүртэй гурван талт гэрээ¹⁰ байгуулан, гэрээний хэрэгжилтийг дүгнэж ажиллана.

4.3.11. Аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний явцад зээлдэгчдийн эрхэлж буй бичил бизнесийн үйл ажиллагааны байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг хязгаарлаж, бууруулж буй байдалд хяналт тавьж, зөвлөгөө өгөхийн зэрэгцээ хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаагаар хангаж ажиллана. Тэргүүлэх салбараар боловсруулан гаргасан хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн зааварчилгааг жижиг зээл авсан бичил аж ахуй эрхлэгчид үйл ажиллагаандаа мөрдөж ажиллана.

4.3.12. Аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний явц, хэрэгжилт, үр дүнд хяналт, үнэлгээ хийнэ.

4.3.13. Аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага бичил бизнес эрхлэгчдийг дэмжих¹¹ арга хэмжээнд хамрагдсан иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгааг зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ дууссаны дараа цахимаар авч тайлагнахын зэрэгцээ, судалгааны үр дүнг өөрийн байгууллагын болон хамтрагч банк, санхүүгийн бус үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагын үйл ажиллагааг сайжруулахад ашиглана.

4.3.14. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллага үйл ажиллагааны явцын тайланг гэрээ байгуулсан өдрөөс хойш 2 сар тутамд, эцсийн тайланг гэрээний хугацаа дууссанаас хойш нэг сарын дотор аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллагад хүргүүлнэ.

4.3.15. Аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний санхүүжилтийг гэрээ байгуулсан өдрөөс хойш 2 сар тутамд, үйлчилгээнд бүрэн хамрагдсан иргэдийн тоонд үндэслэж, үйл ажиллагааны тайланг хүлээж авснаас хойш ажлын 10 хоногт багтаан шилжүүлнэ.

4.3.16. Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний бүртгэл, хяналт, тайлангийн маягтууд, үйлчлүүлэгчдийн сэтгэл ханамжийн судалгааны загварыг баталж, тайлан мэдээг цахим хэлбэрээр хүлээж авна.

4.4. Аймаг, дүүрэгт зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ үзүүлэх байгууллагын сургагч багш, менторийг чадавжуулах сургалтад хамруулах ба сургалтыг Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар мэргэшсэн байгууллагаар гэрээгээр гүйцэтгүүлнэ.

Тав. Зорилтот бүлгийн иргэдийн тогтвортой хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих орон нутгийн санаачилгын төсөл хэрэгжүүлэх удирдамж

5.1. Орон нутгийн санаачилгын төсөлд тавигдах шаардлага, шалгаруулалт

5.1.1. Аймаг, нийслэл, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага орон нутаг дахь ажилгүйдэл, ядуурал, нийгмийн эмзэг бүлгийн иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн

⁸ Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд жижиг зээлийг дамжуулан зээлдүүлэхээр сонгон шалгаруулсан банкнаас жижиг зээл авсан иргэн

⁹ Гэрээ байгуулсны дараах эхний жагсаалтыг энэ хуваарийг үл харгалзан яаралтай хүргүүлнэ.

¹⁰ Энэхүү тушаалын Гуравдугаар хавсралтаар гурван талт гэрээний загварыг батлав.

¹¹ Уг судалгаагаар зээлийн өмнөх сургалт, жижиг зээл олгох үйл ажиллагаа, зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний талаарх сэтгэл ханамжийг судална.

байдалд дүн шинжилгээ хийж, зорилтот бүлгийн иргэдтэй зөвлөлдсөний үндсэн дээр төслийн баримт бичгийг боловсруулж, тухайн орон нутгийн Хөдөлмөр эрхлэлтийн салбар зөвлөлөөр хэлэлцүүлж, дэмжүүлсэн байна.

5.1.2. Төслийн баримт бичигт орон нутгийн хөдөлмөр эрхлэлтийн нөхцөл байдал, тулгамдаж буй асуудал, зорилго, зорилт, хүрэх үр дүн, үр дүнгийн суурь ба зорилтот түвшин, үр шим хүртэгчид, хамтран ажиллах байгууллага, хамтын ажиллагааны хэлбэр, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа, төсвийн задаргаа, үр дүнгээ тооцох аргачлал зэргийг тодорхой тусгасан байна.

5.1.3. Орон нутгийн санаачилгын төслийг Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар дараах үзүүлэлтийг харгалзан сонгон шалгаруулна. Үүнд:

5.1.3.1. Төсөл хэрэгжсэнээр хөдөлмөрийн зах зээлд оролцоход бэрхшээлтэй тулгарч буй залуучууд, эмэгтэйчүүд, ажил олоход хүндрэлтэй иргэдийг ажилтай, орлоготой болгоход бодитой хувь нэмэр оруулах,

5.1.3.2. Хөтөлбөрийн Зургаадугаар зүйлд заасан арга хэмжээ болон бусад шинэлэг үйл ажиллагааг санаачилсан байдал,

5.1.3.3. Төсөлд тухайн орон нутаг ач холбогдол өгч, орон нутгийн төсвөөс хөрөнгө хуваарилахаар төлөвлөсөн байдал,

5.1.3.4. Төслийг хэрэгжүүлэхэд холбогдох салбар, ажил олгогч, хувийн хэвшил, иргэдийн оролцоог хангах, хамтран ажиллахаар төлөвлөсөн байдал,

5.1.3.5. Төслийн үр дүнгийн суурь ба зорилтот түвшинг тодорхойлсон, үр дүнг тооцох аргачлалаа боловсруулсан байдал,

5.1.3.6. Төслийн төсвийг бодитой, үндэслэлтэй тооцсон байдал,

5.1.3.7. Төслийг хэрэгжүүлэх явцад ил тод, нээлттэй, шударга байдлыг хангаж ажиллах байдал,

5.1.3.8. Төсөл хэрэгжсэнээр үр шим хүртэх иргэдийн тоо.

5.1.3.9. Хөтөлбөрийн 6.4-т заасан үйл ажиллагааны чиглэлийг баримтлахдаа хөдөлмөр эрхлэлтийн нийтлэг биш, шинэлэг ажил, үйлчилгээг санаачилсан байна. Түүнчлэн төслийн хүрээнд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаанууд хоорондоо уялдаатай байна.

5.1.4. Төслийн сонгон шалгаруулалтыг бүх орон нутгийн ХЭБ-ын дунд нэгэн зэрэг нээлттэйгээр зохион байгуулна. Ингэхдээ орон нутгийн ХЭБ-ууд нь өөрсдөө хүсвэл, төслөө ажлын хэсгийн болон бусад орон нутгийн ХЭБ-уудын өмнө танилцуулах боломжтой байхаар зохион байгуулна.

5.2. Орон нутгийн санаачилгын төслийн хэрэгжилт, хяналт

5.2.1. Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчид, албан бус хэвшилд ажиллагчид зэрэг зорилтот бүлэг¹² зориулсан ур чадварын сургалтыг иргэдийн бодит хэрэгцээнд нийцүүлэн, ажлын 10 өдрөөс дээшгүй хугацаатай зохион байгуулна. Сургалтыг зохион байгуулахдаа хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээний зардлын жишгийг¹³ мөрдөнө.

5.2.2. Төслийн хүрээнд зохион байгуулах мэргэжлийн ур чадвар олгох сургалтыг дараах шаардлага, нөхцөлийг хангасан, мэргэжлийн сургалт явуулах эрх бүхий байгууллагыг сонгон шалгаруулж, гэрээгээр гүйцэтгүүлнэ. Үүнд:

5.2.2.1. Сүүлийн хоёр жилийн хугацаанд тухайн мэргэжлийн ур чадвар олгох сургалтыг тогтмол явуулсан,

5.2.2.2. Тухайн чиглэлийн ур чадвар олгох сургалтын хөтөлбөртэй¹⁴,

5.2.2.3. Ур чадвар олгох сургалтын насанд хүрэгчдийн заах арга зүй эзэмшсэн¹⁵ мэргэшсэн багштай,

¹² Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангаас санхүүжигдсэн богино хугацааны мэргэжлийн сургалт, давтан сургалтад сүүлийн хоёр жилийн хугацаанд хамрагдаж байгаагүй иргэн мөн эсэхийг тогтоосны үндсэн дээр энэхүү богино хугацааны сургалтад хамруулна.

¹³ Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2017 оны А\18 тоот тушаалын гуравдугаар хавсралтаар батлагдсан.

¹⁴ Сургалтын хугацаа, суралцагчдын хэрэгцээнд нийцүүлэн хөтөлбөрөө сайжруулсан байна.

¹⁵ Мэргэжил, ур чадвар, ажлын туршлагыг харуулсан анкетыг хавсаргана.

5.2.2.4. Тухайн орон нутагт сургалтын үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллага байх.

5.2.3. Сургалт явуулах байгууллагыг урьдчилсан байдлаар шалгаруулж, шалгаруулсан үндэслэлээ төслийн баримт бичигт тусгасан байна.

5.2.4. Орон нутгийн санаачилгын төслийг төлөвлөсөн стратеги, хугацааны дагуу хэрэгжүүлнэ.

5.2.5. Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар орон нутгийн санаачилгын төслийн тайлангийн загварыг боловсруулж, батлахдаа төслийн хүрээнд зохион байгуулсан сургалт, арга хэмжээ, тэдгээрт хамрагдсан иргэдийн мэдээллийг дэлгэрэнгүй авахад анхаарна.

5.2.6. Орон нутгийн санаачилгын төсөл нь ажилгүйдлийг бууруулах, ажилгүйдлээс урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээ, шинэлэг арга хэмжээг туршиж, үр нөлөөг нь тогтоох, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих бодлогын хөгжилд хувь нэмэр оруулах зорилготой тул аймаг, нийслэл, дүүргийн ХЭБ төсөл хэрэгжүүлэх хугацаанд хуримтлуулсан туршлага, сургамж, бодлогын үр нөлөөний талаар дэлгэрэнгүй тайлагнана. ХХҮЕГ орон нутгийн тайланд нэгдсэн дүн шинжилгээ хийж, гарсан үр дүн, сургамж, бодлогын үр нөлөөний талаар Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яаманд тайлагнана.

5.2.7. Аймаг, нийслэл, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага төслийн үйл ажиллагааны болон санхүүгийн явцын тайланг төсөл эхэлснээс хойш хагас жил тутам, төслийн эцсийн тайланг төсөл дууссанаас хойш хоёр сарын дотор холбогдох маягтын дагуу ХХҮЕГ-т ирүүлнэ.

5.3. Орон нутгийн санаачилгын төслийн санхүүжилт

5.3.1. Төслийн санхүүжилтийг аймаг, нийслэл, дүүргийн ХЭБ-ын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн дэд дансанд дараах хуваарийн дагуу шилжүүлнэ. Үүнд:

5.3.1.1. Төслийн урьдчилгаа төлбөр нийт төсвийн 30 хувиас хэтрэхгүй. Урьдчилгаа төлбөрийг гэрээнд гарын үсэг зурсны дараа шилжүүлнэ.

5.3.1.2. Явцын төлбөрийг хагас жил тутмын хэрэгжилтийн явцын тайланг хүлээж авсны дараа шилжүүлнэ.

5.3.1.3. Эцсийн төлбөрийн хэмжээ нь төслийн нийт төсвийн 10 хувиас доошгүй байна. Уг төлбөрийг аймаг, нийслэл, дүүргийн Хөдөлмөр эрхлэлтийн салбар зөвлөлөөр хэлэлцүүлж, олон нийтэд ил тод танилцуулсан эцсийн нэгдсэн тайланг хүлээж авснаас хойш бодит зардалд үндэслэж шилжүүлнэ.

5.3.2. Төслийн үйл ажиллагааны явцын болон эцсийн тайлан бүрт зардлын тайланг хавсаргана. Орон нутгийн төсвөөс болон бусад эх үүсвэрээс хамтран санхүүжүүлсэн бол зардлыг эх үүсвэрээр ялгаж харуулсан байна.

5.3.3. Аймаг, нийслэл, дүүргийн ХЭБ төслийн санхүүжилтийн 7 хүртэлх хувийг дотоод захиргааны ажил, мониторинг, салбар хоорондын зохицуулалт, ажилтнуудын чадавхыг дээшлүүлэх үйл ажиллагаанд зарцуулж болно.

5.3.4. өслийг хэрэгжүүлэхэд, шаардлагатай бол гэрээт ажилтныг ажиллуулж болох бөгөөд төслийн захиргааны зардал болон гэрээт ажилтны цалингийн нийт хэмжээ төслийн санхүүжилтийн 20 хувиас хэтрэхгүй байна. Хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний салбарт ажиллаж байсан туршлагыг нь харгалзан гэрээт ажилтныг сонгон шалгаруулж ажиллуулна.

5.3.5. Орон нутгийн санаачилгын төслийг хэрэгжүүлэхэд нийтийг хамарсан ажил зохион байгуулахгүй, мөн аж ахуйн нэгж байгууллага, ажил олгогч, иргэдэд санхүүгийн дэмжлэг олгохгүй. Гэхдээ тухайн төслийн зорилтот бүлгийн иргэдийн ур чадварыг хөгжүүлэх зорилгоор ажлын байран дээр дадлагажуулах сургалтыг зохион байгуулахаар төлөвлөсөн бол ажил олгогчид урамшуулал олгож болно.

5.3.6. Төслийн хэрэгжилт удааширсан болон бусад үндэслэлээр төсөл хэрэгжүүлэх гэрээний¹⁶ хугацааг сунгахгүй. Төсөл хэрэгжүүлэх хугацаа дууссанаас хойш үйл ажиллагаа үргэлжлэх тохиолдолд зардлыг хөтөлбөрөөс санхүүжүүлэхгүй.

¹⁶ Энэхүү тушаалын Тавдугаар хавсралтаар гэрээний загварыг батлав.

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын
2020 оны 6 дугаар сарын 26-ны өдрийн
дугаар тушаалын хоёрдугаар хавсралт

11/155

**Зээлийн дараах санхүүгийн бус дэмжлэгийг
хариуцан гүйцэтгүүлэх тухай гэрээний загвар**

..... аймаг/дүүрэг № ... 20... оны .... сарын .... өдөр

Энэхүү гэрээг ..... аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага (цаашид ХЭБ гэх) болон ..... байгууллага (цаашид бизнес хөгжлийн байгууллага гэх) нар Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлийн 2020 оны 05 дугаар сарын 20-ны өдрийн 2 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөр”-т (цаашид туршилтын хөтөлбөр гэх) заасан бичил бизнес эрхлэгчдэд зориулсан зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээг зохион байгуулахтай холбогдуулан дараах зүйлийг харилцан тохиролцож байгуулав.

Нэг. Ерөнхий зүйл

- 1.1. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ нь бичил бизнес эрхлэгчдийг аж ахуйн үйл ажиллагаагаа тогтвортой үргэлжлүүлэх, хөгжүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх зорилготой.
- 1.2. Туршилтын хөтөлбөрийн хүрээнд жижиг зээл авсан иргэдийг зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээнд хамруулна.
- 1.3. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ нь бизнес хөгжлийн сургалт (аж ахуй хөгжүүлэлт, санхүүгийн бүртгэл, маркетинг, борлуулалтын чиглэлээр), бизнесийн зөвлөн туслах үйлчилгээ (бүтээгдэхүүн хөгжүүлэлт, сайжруулалт, бизнес менежментийн чиглэлээр арга зүйн зөвлөгөө өгөх, менторинг үйлчилгээ үзүүлэх)-ээс бүрдэнэ.
- 1.4. Бизнес хөгжлийн сургалтын үргэлжлэх хугацаа нь 50 цагаас доошгүй хөтөлбөртэй байна. Бизнесийн зөвлөн туслах үйлчилгээ 20-30 цаг байна. Мөн бизнесийн зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүлэх нэг менторт нэг сард оногдох үйлчлүүлэгчийн тоо 5-аас хэтрэхгүй байна. Ижил төрлийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлж буй иргэдэд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний хөгжүүлэлт, сайжруулалтын чиглэлээр зөвлөх үйлчилгээг бүлгээр зохион байгуулж болно. Эдгээр үйлчилгээг жижиг зээл авсан иргэн тус бүртэй гурван талт гэрээ байгуулснаас хойш 3 сарын хугацаанд хэрэгжүүлнэ.
- 1.5. Бизнес хөгжлийн сургалт, бизнесийн зөвлөн туслах үйлчилгээг жижиг зээл авсан иргэн бүрт багцаар нь хэрэгцээнд нь нийцүүлж үзүүлнэ.
- 1.6. Энэхүү гэрээний хугацаанд нийт ..... иргэнд¹⁷ зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээг үзүүлнэ.

¹⁷ Гэрээний хугацаанд зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ үзүүлэх иргэдийн тоог урьдчилан тогтоох боломжгүй тул тухайн аймаг/дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллагаас энэ тоог туршилтын хөтөлбөрийн хүрээнд тухайн орон нутагт хуваарилсан жижиг зээлийн санхүүжилтийн хэмжээ, жижиг зээл авах иргэний төлөвлөгөөт тоог харгалзан гаргана.

Хоёр. Хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллагын эрх, үүрэг

- 2.1. Туршилтын хөтөлбөрийн хүрээнд жижиг зээл авсан бичил бизнес эрхлэгчийн дэлгэрэнгүй бүртгэлийг бизнес хөгжлийн байгууллагад сар бүр хүргүүлнэ.
- 2.2 Бизнес хөгжлийн байгууллага болон зээл авсан иргэнтэй хамтран зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний хэрэгцээг тодорхойлж, гурван талт гэрээ байгуулан, гэрээний хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллана.
- 2.3. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа бичил бизнес эрхлэгчийн талаарх мэдээллийг хөдөлмөр эрхлэлтийн бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санд оруулна.
- 2.4. Бизнес хөгжлийн байгууллага зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээг чанартай, бүрэн хэрэгжүүлж буй эсэхэд хяналт тавина.
- 2.5. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний тайланг бизнес хөгжлийн байгууллагаас 2 сар тутам хүлээн авч, санхүүжилтийг энэхүү гэрээний дөрөвдүгээр зүйлд заасны дагуу шилжүүлнэ.
- 2.6. Хэрэв бизнес хөгжлийн байгууллага гэрээний санхүүжилтийг зориулалт бусаар зарцуулсан бол нөхөн төлүүлэх арга хэмжээ авах эрхтэй. Түүнчлэн гэрээгээр хүлээсэн үүргээ чанартай, бүрэн гүйцэд хэрэгжүүлэхгүй байгаа нь нотлогдвол гэрээг дуусгавар болгохыг санаачлах эрхтэй.
- 2.7. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээнд хамрагдсан иргэн бүрээс сэтгэл ханамжийн судалгааг батлагдсан маягтын дагуу цахим хэлбэрээр авч, судалгааны дүнг бизнес хөгжлийн байгууллагын үйл ажиллагааны чанар, үр дүнг дээшлүүлэхэд ашиглана.

Гурав. Бизнес хөгжлийн байгууллагын эрх, үүрэг

- 3.1. Сар бүр ХЭБ-аас ирүүлэх бүртгэлд багтсан иргэдийн зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний хэрэгцээг ХЭБ-тай хамтран тодорхойлж, иргэн ба ХЭБ-тай байгуулсан гурван талт гэрээний дагуу иргэний хэрэгцээнд нийцсэн үйлчилгээг сайн төлөвлөж, үр дүнтэй, бүрэн хэрэгжүүлнэ.
- 3.2. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ үзүүлсэн тухай мэдээллийг цаг тухайд нь үнэн зөв тэмдэглэж, үйлчилгээ авсан иргэнээр гарын үсэг зуруулж баримтжуулна.
- 3.3. Тодорхой шалтгааны улмаас зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээнээс хасагдсан иргэдийн нэрс, үйлчилгээ авахаа зогсоосон шалтгааныг ХЭБ-д сар бүр албан бичгээр мэдэгдэнэ.
- 3.4. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний үед жижиг зээл авсан иргэний хэрэгжүүлж буй төслийн байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг хязгаарлаж, бууруулж буй байдалд хяналт тавьж, зөвлөгөө өгөхийн зэрэгцээ хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаагаар тасралтгүй хангаж ажиллана.
- 3.5. Үйлчилгээнд хамрагдаж буй иргэдийн талаарх сар тутмын тоо мэдээг дараа сарын 3-ны өдрийн дотор ХЭБ-д хүргүүлнэ.
- 3.6. Үйл ажиллагааны тайланг батлагдсан маягтын дагуу гэрээ байгуулсан өдрөөс хойш 2 сар тутамд ХЭБ-д хүргүүлнэ.
- 3.7. Гэрээгээр хүлээсэн үүргээ шударга, ил тод хэрэгжүүлнэ.
- 3.8. Гэрээний дагуу олгох санхүүжилтийг гэрээний дөрөвдүгээр зүйлд заасан хугацаанд авахыг ХЭБ-аас шаардах, нэхэмжлэх эрхтэй.

Дөрөв. Санхүүжилт, төлбөрийн хуваарь

- 4.1. Энэхүү гэрээний санхүүжилтийн нэрлэсэн дүн нийт .....
\\.....\ төгрөг байна.

4.2. Дээрх нэрлэсэн дүн гэрээний 1.6-д заасан тооны иргэнд санхүүгийн бус үйлчилгээг багцаар нь үзүүлэх зардлын дээд хэмжээ болно.

4.3. Гэрээний 1.6-д заасан хүний тоог урьдчилсан байдлаар тооцсон, мөн жижиг зээл авсан иргэн тус бүрийн хэрэгцээнээс хамаарч санхүүгийн бус үйлчилгээг үзүүлэх хугацаа харилцан адилгүй байх тул гэрээний санхүүжилтийг багц үйлчилгээг бүрэн авсан, 3 талт гэрээний хэрэгжилтийг дүгнэсэн зээлдэгчдийн бодит тоонд үндэслэж, баталсан зардлын жишгийг баримтлан тооцож олгоно.

4.4. ХЭБ нь бизнес хөгжлийн байгууллагаас ирүүлсэн тайланг гэрээ байгуулсан өдрөөс хойш 2 сар тутамд хүлээн авч, тайлан хүлээж авснаас хойш ажлын 10 хоногт багтаан гэрээний санхүүжилтийг шилжүүлнэ.

Тав. Бусад

5.1. Энэхүү гэрээ нь 20... оны .... сарын .... -ны өдрөөс 20...оны .... сарын ....-ны өдөр хүртэл хүчинтэй.

5.2. Гэрээний хугацаа ба гэрээний 1.6-д заасан иргэний тоонд өөрчлөлт оруулах бол талуудын аль нэг нь энэ талаарх хүсэлтээ бичгээр мэдэгдсэний үндсэн дээр гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг талууд харилцан тохиролцож шийдвэрлэнэ.

5.3. Гэрээг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой аливаа маргаан, санал зөрөлдөөнийг талууд хамтран хэлэлцэж шийдвэрлэнэ. Шийдвэрлэх боломжгүй маргааныг шүүхээр шийдвэрлүүлнэ.

5.4. Энэхүү гэрээг талууд хоёр хувь үйлдэж, талууд тус бүр нэг хувийг хадгалах ба гэрээний хувь бүр хууль зүйн хувьд адил хүчинтэй байна.

Гэрээ байгуулсан талууд

А талыг төлөөлж:

.....Аймаг/ дүүргийн
Хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллагын
дарга

..... /нэр/

..... /гарын үсэг, тамга/

Хаяг: .....

.....

Утас: .....

Б талыг төлөөлж:

.....
Байгууллагын захирал

..... /нэр/

..... /гарын үсэг, тамга/

Хаяг: .....

.....

Утас: .....

**Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ үзүүлэх тухай
гурван талт гэрээний загвар**

..... аймаг/дүүрэг № ... 20... оны ... сарын ... өдөр

Энэхүү гэрээ нь нэг талаас ..... (Бизнес хөгжлийн байгууллага гэх), нөгөө талаас ..... овогтой ..... (бичил бизнес эрхлэгч гэх/ гуравдагч талаас ..... аймаг, дүүргийн Хөдөлмөр, эрхлэлтийн байгууллага (ХЭБ) нар Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлийн 2020 оны 05 дугаар сарын 20-ны өдрийн 2 дугаар тогтоолоор батлагдсан "Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөр"-ийг (туршилтын хөтөлбөр гэх) хэрэгжүүлэх хүрээнд жижиг зээл авсан иргэнд зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ үзүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулах бөгөөд талууд дараах зүйлийг харилцан тохиролцов.

Нэг. Ерөнхий зүйл

1.1. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ нь бичил бизнес эрхлэгчдийг аж ахуйн үйл ажиллагаагаа тогтвортой үргэлжлүүлэх, хөгжүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх зорилготой.

1.2. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ нь бизнес хөгжлийн сургалт (аж ахуй хөгжүүлэлт, санхүүгийн бүртгэл, маркетинг, борлуулалтын чиглэлээр), бизнесийн зөвлөн туслах үйлчилгээнээс (бүтээгдэхүүн хөгжүүлэлт, сайжруулалт, бизнес менежментийн чиглэлээр арга зүйн зөвлөгөө өгөх, менторинг үйлчилгээ үзүүлэх) бүрдэнэ.

1.3. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээг бичил бизнес эрхлэгчид энэхүү гурван талт гэрээг байгуулсан өдрөөс хойш 3 сарын хугацаанд үзүүлнэ.

1.4. Бичил бизнес эрхлэгчид үзүүлэх санхүүгийн бус үйлчилгээ нь ажлын 7 хоног буюу 50-иас доошгүй цагийн хөтөлбөртэй бизнес хөгжлийн сургалт, 20-30 цагийн бизнесийн зөвлөн туслах менторинг үйлчилгээнээс бүрдэнэ. Ижил төрлийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлж буй иргэдэд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний хөгжүүлэлт, сайжруулалтын чиглэлээр зөвлөх үйлчилгээг жижиг бүлгээр зохион байгуулж болно.

1.5. Бизнес хөгжлийн сургалтад хамрагдах нэг иргэний нэг өдрийн зардал 8,500 төг, бизнесийн зөвлөн туслах ганцаарчилсан үйлчилгээ нэг иргэнд нэг цагт 6,000 төг, ижил төрлийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлж буй иргэдэд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний хөгжүүлэлт, сайжруулалтын чиглэлээр бүлгийн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх бол нэг иргэнд, нэг цагт ногдох зардал 3,500 төг байна.

1.6. Бизнес хөгжлийн байгууллага болон ХЭБ бичил бизнес эрхлэгчтэй ярилцаж, иргэнд үзүүлэх зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний хэрэгцээг тодорхойлж, энэхүү гэрээний хавсралтад тусгасны дагуу төлөвлөн хэрэгжүүлж, үр дүнг дүгнэнэ.

Хоёр. Бизнес хөгжлийн байгууллагын эрх, үүрэг

2.1. Бизнес хөгжлийн байгууллага дараах эрхтэй. Үүнд:

2.1.1. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний үр дүнг хангахын төлөө хамтран ажиллах, тодорхой цаг, хүчин чармайлт гаргахыг бичил бизнес эрхлэгчээс хүсэх,

2.1.2. Сургалтын хөтөлбөрийг олгохдоо үйлчлүүлэгчийн хэрэгцээнд нийцүүлж заах.

2.2. Бизнес хөгжлийн байгууллага дараах үүрэгтэй. Үүнд:

2.2.1. Бичил бизнес эрхлэгчийн хэрэгцээнд нийцсэн сургалт, зөвлөн туслах үйлчилгээний нарийвчилсан төлөвлөгөө гаргаж ажиллах,

2.2.2. Бичил бизнес эрхлэгчид үзүүлсэн санхүүгийн бус үйлчилгээг тухай бүр бүртгэж, үйлчилгээ авсан иргэнээр гарын үсэг зуруулан баримтжуулж байх,

2.2.3. Сургалт, зөвлөн туслах үйлчилгээг чанартай, үр дүнтэй зохион байгуулж, үйлчилгээний үр дүнг хангахын төлөө ажиллах,

2.2.4. Үйлчлүүлэгчийн суралцах явц, хичээл зүтгэлийг идэвхтэй дэмжиж ажиллах,

2.2.5. Бичил бизнес эрхлэгчийн зээлийн төслийн үйл ажиллагаанд хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны зааврыг мөрдөх, байгаль орчин, хүн амын эрүүл мэндэд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах талаар зөвлөх,

2.2.6. Санхүүгийн бус үйлчилгээний талаар үйлчлүүлэгчдийн санал бодлыг сонсох, судлах, үйл ажиллагаандаа тусгах,

2.2.7. Үйлчилгээ үзүүлэх явцад олж мэдсэн үйлчлүүлэгчийн хувийн болон бизнесийн нууцыг хадгалах.

Гурав. Бичил бизнес эрхлэгчийн эрх, үүрэг

3.1. Бичил бизнес эрхлэгч дараах эрхтэй. Үүнд:

3.1.1. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний чанар, үр дүнг дээшлүүлэх асуудлаар бизнес хөгжлийн байгууллагад санал дэвшүүлэх,

3.1.2. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний чанар, үр дүнгийн талаарх гомдлоо бизнес хөгжлийн байгууллагад болон/эсвэл харьяа аймаг, дүүргийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллагад бичгээр гаргах,

3.1.3. Бизнес хөгжлийн сургалт, зөвлөн туслах үйл ажиллагааны баримтжуулалтад өөрийн зүгээс хяналт тавих.

3.2. Бичил бизнес эрхлэгч дараах үүрэгтэй. Үүнд:

3.2.1. Бизнес хөгжлийн сургалт, зөвлөн туслах үйлчилгээний хүрээнд зааж, зөвлөсөн мэдлэг, чадварыг эзэмшихийн төлөө хичээн суралцах,

3.2.2. Бизнесийн сургалт, зөвлөх үйлчилгээтэй холбогдуулан бизнесийн хөгжлийн байгууллагын дотоод журмыг хүндэтгэн мөрдөх, байгууллагын багш, ажилтнуудтай зөв, боловсон харьцах, хамтарч ажиллах,

3.2.3. Хүндэтгэх шалтгаанаар зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээнд үргэлжлүүлэн хамрагдах боломжгүй болсон бол энэ тухайгаа сургалтын байгууллагад бичгээр мэдэгдэх.

Дөрөв. Хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллагын эрх, үүрэг

4.1 ХЭБ нь дараах эрхтэй. Үүнд:

4.1.1. Бизнес хөгжлийн байгууллагын үзүүлж буй зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний чанар, хэрэгжилтэд хяналт, мониторинг хийх,

4.1.2. Бичил бизнес эрхлэгч буюу үйлчлүүлэгчээс ирсэн холбогдох санал, гомдлыг судалж, шийдвэрлэх,

4.1.3. Бизнес хөгжлийн байгууллага гэрээгээр хүлээсэн үүргээ хангалттай сайн гүйцэтгэхгүй байгаа нь нотлогдвол гэрээг дуусгавар болгох.

4.2. ХЭБ нь дараах үүрэгтэй. Үүнд:

4.2.1. Бизнес хөгжлийн байгууллагаас ирүүлсэн тайланг хүлээн авч, зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээний санхүүжилтийг үйлчилгээ авсан иргэний тоо, бодит зардалд үндэслэн шилжүүлж, үйлчилгээний тасралтгүй байдлыг хангах,

4.2.2. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээнд хамрагдсан иргэн бүрээс сэтгэл ханамжийн судалгаа авах.

Тав. Бусад зүйл

5.1. Энэхүү гэрээ нь 20... оны .... сарын ....-ны өдрөөс 20...оны .... сарын ....-ны өдөр хүртэл хүчинтэй.

5.2. Бичил бизнес эрхлэгч тодорхой шалтгааны улмаас зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээнд хамрагдахаа зогсоовол энэхүү гэрээ дуусгавар болно.

5.3. Энэхүү гэрээг талууд гурван хувь үйлдэж, тус бүр нэг хувийг хадгалах ба гэрээний хувь бүр нь хууль зүйн хувьд адил хүчинтэй байна.

Гэрээ байгуулсан:

Сургалтын байгууллагыг төлөөлж:

.....
байгууллагын /захирал, менежер/
..... /гарын үсэг, тамга/

Хаяг: .....хот\дүүргийн

.....-р хорооны .....

Цахим хаяг: .....

Утас: .....

Иргэнийг төлөөлж:

Овог .....

Нэр .....

РД: .....

Хаяг: ..... аймаг\дүүргийн

.....-р хорооны .....

Утас 1: .....

Утас 2: .....

Яаралтай тохиолдолд холбоо барих хүний

утас: .....

...../гарын үсэг/

..... аймаг/, дүүргийн

Хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллагыг төлөөлж:

...../гарын үсэг, тамга/

Албан тушаал:.....

Хаяг: .....

.....

Утас: .....

Дөрөв. Санхүүгийн бус үйлчилгээний үр дүнг үнэлэх хэсэг		
4.1. Бизнес хөгжлийн сургалтад хамрагдсан байдал		
Сургалтын нэр:	Хамрагдсан цаг:	Үр дүн: 1. 2. 3.
Сургалтын нэр:	Хамрагдсан цаг:	Үр дүн: 1. 2. 3.
Сургалтын нэр:	Хамрагдсан цаг:	Үр дүн: 1. 2. 3.
4.2. Бизнес хөгжлийн зөвлөн туслах үйлчилгээнд хамрагдсан байдал		
Үйлчилгээний чиглэл:	Хамрагдсан цаг:	Чухам ямар асуудалд анхаарсан болох: 1. 2. 3.
Үйлчилгээний чиглэл:	Хамрагдсан цаг:	Чухам ямар асуудалд анхаарсан болох: 1. 2. 3.
Үйлчилгээний чиглэл:	Хамрагдсан цаг:	Чухам ямар асуудалд анхаарсан болох: 1. 2. 3.
Тав. Бизнес хөгжлийн сургалт, зөвлөн туслах үйлчилгээний үр дүнд бичил бизнес эрхлэгчийн эзэмшсэн чадвар		
1. 2. 3. 4. 5.		
Сургалт, үйлчилгээ үзүүлсэн хугацаа	20..... /..... /.....-нээс	20..... /..... /..... хүртэл
Үр дүнг үнэлсэн байдал	Нэр, гарын үсэг	Албан тушаал
Аймаг, дүүргийн ХЭБ-аас:		
Бизнес хөгжлийн байгууллагаас:		
Үнэлгээ хийсэн огноо		
Зургаа. Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээ авсан иргэний дүгнэлт, санал, зөвлөмж		
1. Дээрх дүгнэлттэй санал <u>бүрэн нийлнэ.</u>	Учир нь: 1. 2. 3.	Зээлийн дараах санхүүгийн бус үйлчилгээг цаашид сайжруулахад чиглэсэн санал, зөвлөмж: 1. 2. 3. Гарын үсэг: Огноо:
2. Дээрх дүгнэлттэй санал <u>бүрэн нийлэхгүй.</u>	Учир нь: 1. 2. 3.	

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын
2020 оны 6 дугаар сарын 26 ны өдрийн
дугаар тушаалын дөрөвдүгээр хавсралт

А/185

**Жижиг зээл авсан иргэдэд зориулсан
санхүүгийн бус үйлчилгээний жишиг зардал**

№	Санхүүгийн бус үйлчилгээ	Зардлын төрөл, хэмжээ /нэг хүнд/
1.	Бизнес хөгжлийн сургалт (ажлын 7 өдрийн сургалт)	1.1. Сургалтын зардал /нэг өдөрт/
		1 хүн = 8,500 төг
2.	Бизнесийн зөвлөн туслах үйлчилгээ (20 - 30 цаг)	2.1. Ганцаарчилсан зөвлөх үйлчилгээний зардал /нэг цаг/
		1 хүн = 6,000 төг
		2.2. Ижил төрлийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлж буй иргэдэд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний хөгжүүлэлт, сайжруулалтын чиглэлээр бүлгийн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх зардал /нэг цаг/
		1 хүн = 3,500 төг

---oOo---

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын
2020 оны 6 дугаар сарын 26-ны өдрийн
4155 дугаар тушаалын тавдугаар хавсралт

Орон нутгийн санаачилгын төсөл хэрэгжүүлэх тухай гэрээний загвар

..... аймаг/дүүрэг №..... 20... оны .... сарын .... өдөр

Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хуулийн 6.3.7 дугаар заалт, Хөдөлмөр эрхлэлтийн Үндэсний зөвлөлийн 2018 оны 6 дугаар сарын 27-ны өдрийн 2 дугаар тогтоолоор баталсан "Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөр"-ийн долоодугаар бүлгийг хэрэгжүүлэх зорилгоор нэг талаас Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар (ХХҮЕГ), нөгөө талаас ..... аймаг/нийслэл/дүүргийн Хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллага (цаашид орон нутгийн ХЭБ гэх) орон нутгийн зорилтот бүлгийн тогтвортой ажил эрхлэлтийг дэмжих зорилготой санаачилж, батлуулсан төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан дараах зүйлийг тохиролцож, энэхүү гэрээг байгуулав.

Нэг. Ерөнхий зүйл

- 1.1. Хот суурин газрын ажилгүйдлийг бууруулах, албан бус хэвшил дэх тогтворгүй, орлого багатай, баталгаа муутай хөдөлмөр эрхлэлтийг албан салбарт шилжүүлэхийг дэмжих зорилгоор орон нутгийн ХЭБ-аас санаачлан боловсруулсан төсөл нь энэхүү гэрээний нэг хэсэг болно.
- 1.2. Төслийн санхүүжилт ..... /..... / төгрөг байна.
- 1.3. Төслийг 20..... оны .....-р сарын .....-нээс 20..... оны .....-р сарын .....-ны өдөр хүртэл нийт ..... сарын хугацаанд хэрэгжүүлнэ.

Хоёр. Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газрын эрх, үүрэг

- 2.1. Төслийн хэрэгжилтэд арга зүйн удирдамж, зөвлөмж өгч хэрэгжилтийн явц, үр дүн, санхүүжилтийг зориулалтын дагуу зарцуулж байгаа эсэхэд хяналт тавьж ажиллана.
- 2.2. Төслийн санхүүжилтийг орон нутгийн ХЭБ-ын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн дэд дансанд дараах хуваарийн дагуу шилжүүлнэ. Үүнд:
  - 2.2.1. Урьдчилгаа төлбөр (30%) буюу .....төгрөгийг гэрээнд гарын үсэг зурсны дараа,
  - 2.2.2. Явцын төлбөр 1 (... %). .....төгрөгийг төслийн хэрэгжилтийн эхний хагас жилийн тайланг хүлээж авсны дараа,
  - 2.2.3. Явцын төлбөр 2 (... %). .....төгрөгийг төслийн хэрэгжилтийн хоёр дахь тайланг хүлээж авсны дараа,
  - 2.2.4. Явцын төлбөр 3 (... %). .....төгрөгийг төслийн хэрэгжилтийн гурав дахь тайланг хүлээж авсны дараа¹⁸,
  - 2.2.5. Эцсийн төлбөр (... %). .....төгрөгийг төслийн хэрэгжилтийн эцсийн тайлан болон төслийн нэгдсэн тайланг хүлээж авсны дараа.

¹⁸ Төслийн хугацааны мөчлөгийг харгалзан явцын төлбөрийн тоо, хэмжээг тодорхойлно.

2.3. Орон нутгийн ХЭБ-аас төслийн үйл ажиллагааны тайланг цаг тухайд нь ирүүлэхийг шаардах, тайланд тусгагдсан мэдээллийг нягтлах, нэмэлт мэдээлэл хүсэх эрхтэй.

2.4. Орон нутгийн ХЭБ гэрээгээр хүлээсэн үүргээ гүйцэтгээгүй нь тогтоогдсон, холбогдох арга хэмжээ аваагүй бол гэрээг цуцлах, төслийн санхүүжилтийг зогсоож, үр ашиггүй зарцуулсан хөрөнгийг буцаан татах эрхтэй.

Гурав. Орон нутгийн ХЭБ-ын эрх, үүрэг

3.1. Төслийн батлагдсан стратеги, үйл ажиллагаанд өөрчлөлт оруулахгүйгээр төслийг хэрэгжүүлнэ.

3.2. Төслийн санхүүжилтийг зориулалтын дагуу, үр ашигтай зарцуулна.

3.3. Төслөөр туршигдсан ололт, үр нөлөөтэй арга хэмжээнүүдийн талаар туршлага хуваалцах, түгээн дэлгэрүүлэхэд хамтарч ажиллана.

3.4. Төслийг хэрэгжүүлэхдээ холбогдох эдийн засгийн салбар/мэргэжлийн төлөөллийн байгууллага, холбоо, ажил олгогч, орон нутгийн иргэд, төрийн бус байгууллагуудтай хамтран ажиллаж, төслийн үр нөлөөг нэмэгдүүлнэ.

3.5. Төслийн зорилго, үйл ажиллагаа, санхүүжилт, зарцуулалтын байдлыг байгууллагын цахим хуудас, мэдээллийн самбар болон бусад хэрэгслээр олон нийтэд нээлттэй, ил тод, тогтмол мэдээлнэ.

3.6. Төслийн арга хэмжээг хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих бусад үйлчилгээ, арга хэмжээтэй уялдуулж хэрэгжүүлнэ.

3.7. Төслийн хэрэгжилтийн талаарх үйл ажиллагааны болон санхүүгийн тайланг дараах хуваарийн дагуу¹⁹ ирүүлнэ. Үүнд:

3.7.1. Үйл ажиллагааны эхний тайланг төсөл хэрэгжиж эхэлснээс хойш зургаан сарын дараа буюу 20... оны .... сарын ....-ны өдрөөр тасалбар болгож, уг өдрөөс хойших нэг сарын дотор,

3.7.2. Үйл ажиллагааны 2 дахь тайланг төсөл хэрэгжиж эхэлснээс хойш арван хоёр сарын дараа буюу 20..... оны ..... сарын .....-ны өдрөөр тасалбар болгож, уг өдрөөс хойших нэг сарын дотор,

3.7.3. Үйл ажиллагааны 3 дахь тайланг төсөл хэрэгжиж эхэлснээс хойш арван найман сарын дараа буюу 20..... оны ..... сарын .....-ны өдрөөр тасалбар болгож, уг өдрөөс хойших нэг сарын дотор,

3.7.4. Үйл ажиллагааны эцсийн тайланг төсөл хэрэгжиж эхэлснээс хойш хорин дөрвөн сарын дараа буюу 20..... оны ..... сарын .....-ны өдрөөр тасалбар болгож, уг өдрөөс хойш хоёр сарын дотор,

3.7.5. Үйл ажиллагааны нэгдсэн тайланг төсөл хэрэгжиж эхэлснээс хойш хорин дөрвөн сарын дараа буюу 20..... оны ..... сарын .....-ны өдрөөр тасалбар болгож, уг өдрөөс хойш хоёр сарын дотор ирүүлнэ.

3.8 Төслийн үйл ажиллагааны нэгдсэн тайланг аймаг, нийслэл, дүүргийн Хөдөлмөр эрхлэлтийн салбар зөвлөлөөр хэлэлцүүлж, олон нийтэд ил тод танилцуулсан байна.

3.9. Орон нутгийн төсөл нь ажилгүйдлийг бууруулах шинэлэг арга хэмжээг туршиж, үр нөлөөг нь тогтоох, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих бодлогын хөгжилд хувь нэмэр оруулах зорилготой тул орон нутгийн төслийн хэрэгжилтийг тайлагнахдаа үүнийг онцгойлон анхаарна.

3.10. Төслийн үйл ажиллагааны ил тод байдлыг хангаж ажиллана.

Гэрээ байгуулсан талууд:

Хөдөлмөр халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газрыг төлөөлж:	.....
...../Гарын үсэг, тамга/ Албан тушаал:.....	Хөдөлмөр эрхлэлтийн байгууллагыг төлөөлж газар, хэлтсийн дарга ...../гарын үсэг, тамга/
Хаяг:	Албан тушаал:..... 18
Утас:	Хаяг: .....
	Утас: .....

A/155

**Олон улсын Сэргээн босголт, хөгжлийн банк, Олон улсын Хөгжлийн
ассоциацийн зээл, буцалтгүй тусламжийн санхүүжилтээр хэрэгжиж буй
төслүүдэд залилан, авлигаас урьдчилан сэргийлж,
таслан зогсоох тухай удирдамж**

2006 оны 10 дугаар сарын 15 (2011 оны 1 дүгээр сард шинэчлэгдсэн)

Нэг. Удирдамжийн зорилго, ерөнхий зарчмууд

1.1. Энэхүү Удирдамж нь Олон улсын Сэргээн босголт, хөгжлийн Банк (ОУСБХБ) болон Олон улсын Хөгжлийн ассоциацийн (ОУХА) санхүүжилттэй хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн бэлтгэл ажил, хэрэгжилтийн үеэр ОУСБХБ ба ОУХА-аас орж ирсэн санхүүжилтийн эх үүсвэрийг ашиглахтай холбоотойгоор үүсч болох аливаа залилан, авлигаас урьдчилан сэргийлж, таслан зогсоох зорилготой. Энэхүү Удирдамжаар дамжуулан дээр дурдсан хөрөнгийн эх үүсвэрийг хүлээн авч байгаа, дансанд байршуулах болон данс руу шилжүүлэх үүрэг хүлээсэн, тухайн эх үүсвэрийг ашиглах талаар шийдвэр гаргах эсвэл шийдвэрт нөлөөлөх этгээд, аж ахуйн нэгжүүдэд хамаарах ерөнхий зарчим, шаардлага болон хориг арга хэмжээнүүдийг тусгасан болно.

1.2. Дээр өгүүлсэн бүх этгээд, аж ахуйн нэгж нь ёс зүйн хамгийн өндөр хэм хэмжээг баримтлах ёстой. Дээрх бүх этгээд, аж ахуйн нэгж байгууллага нь залилан, авлигаас сэргийлэх, үүнтэй тэмцэхэд шаардлагатай бүх арга хэмжээг авах, ОУСБХБ болон ОУХА-аас авсан санхүүжилтийг ашиглахтай холбоотой үүсч болох аливаа залилан, авлигын хэрэгт оролцохоос татгалзах үүргийг хүлээсэн болно.

Хоёр. Хууль эрх зүйн асуудлууд

2.1. Зээл авч, тодорхой нэгэн төслийг хэрэгжүүлэх үед тухайн Зээлд²⁰ хамаарах Зээлийн гэрээ²¹ нь Зээлдэгч²² ба Банкны²³ хоорондох хууль эрх зүйн харилцааг зохицуулна. Зээлийн гэрээний дагуу төслийг²⁴ хэрэгжүүлэх хариуцлага, Зээлийн хөрөнгийн ашиглалтыг Зээлдэгч хариуцна. Харин Банк нь өөрийн Дүрмийн дагуу

²⁰ Энэхүү Удирдамжид гарч байгаа "Зээлийн гэрээ"-нд ОУСБХБ-ны Зээлдэгч гишүүн орноос гаргаж байгаа баталгаатай холбогдох Батлан даалтын гэрээ, ОУХА-ын зээл эсвэл буцалтгүй тусламжид хамаарах Санхүүжилтийн гэрээ, төслийн бэлтгэл ажлыг хангах урьдчилгаа санхүүжилт олгох эсвэл Байгууллагын Хөгжлийн Сангаас (IDF) буцалтгүй тусламж олгох гэрээ, Итгэлцлийн сангийн буцалтгүй тусламжийн гэрээ, хүлээн авагч талын хэрэгжүүлэх буцалтгүй тусламж болон зээлийн гэрээ болон төсөл хэрэгжүүлэх байгууллагатай тохирсон Төслийн гэрээ зэрэг хамаарна.

²¹ "Зээл" эсвэл "Зээлүүд" гэдэг нь энэхүү удирдамжаар зохицуулагдах төслүүдэд олгож байгаа буцалтгүй тусламж ба зээлүүдэд гэрээний дагуу олгож байгаа ОУСБХБ-ны зээл, ОУХА-ын зээл болон буцалтгүй тусламж, төслийн бэлтгэл ажлыг хангах урьдчилгаа санхүүжилт, Байгууллагын Хөгжлийн Сангийн буцалтгүй тусламж болон хүлээн авагч талын хэрэгжүүлэх буцалтгүй тусламж ба зээлүүдийг хамааруулна. Харин Банк Зээлдэгчтэй зээлийн эх үүсвэрийг юунд ашиглах талаарх тодорхой тохироогүй бол аливаа хөгжлийн бодлогын зээлд үүнд хамаарахгүй.

²² Энэхүү Удирдамжид заасан "Зээлдэгчид" гэдэгт ОУХА-ын зээл, буцалтгүй тусламж, итгэлцлийн сангийн буцалтгүй тусламж, зээлийг хүлээн авч байгаа этгээдийг ойлгоно. Зарим тохиолдолд ОУСБХБ-ны Зээл нь Гишүүн улсаас өөр аль нэг этгээдэд олгогдож болно. Энэ тохиолдолд, тухайн нөхцөлд тусгайлан заагаагүй бол энэхүү Удирдамжид тусгасан "Зээлдэгч" гэдэгт Гишүүн орныг Зээлийн Батлан даагч гэж ойлгоно. Зарим тохиолдолд төсөл эсвэл төслийн аль нэгэн хэсгийг Банк Төслийн гэрээ байгуулсан Төсөл хэрэгжүүлэх этгээдээр гүйцэтгүүлэх боломжтой. Энэ тохиолдолд тус Удирдамжид заасан "Зээлдэгч" гэдэгт Зээлийн гэрээнд тусгасан Төсөл хэрэгжүүлэх этгээд мөн багтана.

²³ Энэхүү Удирдамжид заасан "Банк"-инд ОУСБХБ болон ОУХА нар хамаарна.

²⁴ Энэхүү Удирдамжид заасан "төсөл" гэдэгт Зээлийн гэрээнд тусгасан Төслийг хэлнэ.

“аливаа зээлийн хөрөнгийг зөвхөн тэр зээлийг олгосон зорилгын төлөө ашиглаж байгаа эсэхэд хяналт тавьж, хэмнэлт, үр ашгийн тал дээр анхаарч, улс төрийн болон эдийн засгийн бус нөлөө, бусад хүчин зүйлээс үл хамаарч ажиллана.”²⁵ Энэхүү Удирдамж нь холбогдох харилцааг зохицуулахад нэн чухал хэсэг болж байгаа бөгөөд Зээлийн гэрээний дагуу төслийн бэлтгэл болон хэрэгжилтийн үе шатуудад хамаарна.

Гурав. Хэрэглэх хүрээ

3.1. Энэхүү Удирдамжийн зохицуулалтууд нь Банкны зүгээс бүхлээр нь эсвэл хэсэгчлэн санхүүжүүлсэн төслийн бэлтгэл ажил болон хэрэгжилтийн үед Зээлийн ашиглалттай холбоотойгоор гарч болох аливаа залилан, авлигын үйлдэлд хамаарна. Мөн тус Удирдамж нь Зээлийн хөрөнгийг зориулалтын бус зүйлд шууд ашиглах залилан, авлигын үйлдлүүдэд хамаарахын зэрэгцээ Зээлийн хөрөнгийн ашиглалтын талаарх шийдвэрт нөлөөлөх зорилгоор залилан, авлигын үйлдэл хийх зэргийг бас хамруулна. Энд дурдсан бүх залилан, авлигын үйлдлүүд нь тус Удирдамжийн дагуу “Зээлийн хөрөнгийг ашиглахтай холбоотой гарсан” үйлдлүүдэд хамаатай юм.

3.2. Энэхүү Удирдамж нь Зээлийн хөрөнгийг өөрийн хэрэглээнд авч байгаа (тухайлбал эцсийн хэрэглэгч) Зээлдэгч, бусад этгээд болон байгууллагууд, Зээлийн хөрөнгийг байршуулах болон дамжуулах үүрэг бүхий санхүүгийн зууч гэх мэт этгээд (тэд өөрсдөө тус хөрөнгийн үр шим хүртэгч мөн эсэхээс үл хамаарна), мөн Зээлийн хөрөнгийн талаар шийдвэр гаргах эсвэл шийдвэрт нөлөөлж чадах этгээдүүд хамаарна. Энд дурдсан бүх этгээдийг энэхүү хөрөнгийг биетээр эзэмшиж эсвэл үл эзэмшиж байгаагаас үл хамааран тус Удирдамжид “Зээлийн хөрөнгийг хүлээн авагчид” хэмээн тооцно.²⁶

3.3. Банкнаас олгож байгаа Зээлийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэн худалдан авсан эсвэл гүйцэтгүүлсэн бараа, ажил болон үйлчилгээний гэрээнүүдтэй холбоотой залилан, авлигын талаарх Банкны тодорхой журмын шаардлагуудыг Худалдан авах ажиллагааны журам²⁷ ба Зөвлөх сонгон шалгаруулах, ажиллуулах журамд²⁸ тус тус заасан болно. Худалдан авах ажиллагааны журам болон Зөвлөх сонгон шалгаруулах, ажиллуулах журмын заалтуудыг тодорхой зээлийн хүрээнд хэрэглэнэ.

Дөрөв. Залилан, авлигатай холбоотой үйлдлүүдийг тодорхойлох нэр томьёо

4.1. Энэхүү Удирдамжид зээлийн хөрөнгийг хүлээн авагч тал тус хөрөнгийг ашиглахтай холбоотойгоор гаргасан үйлдлүүдийг дараах байдлаар тодорхойлно. Үүнд:²⁹

²⁵ ОУСБХБ-ны Дүрмийн III-р зүйл, 5 дах хэсэг (b); ОУХА-ын Дүрэм, V-р зүйл, 1(g) хэсэг.

²⁶ Зарим хувь хүн, хуулийн этгээд 5 дах хэсэгт заасан ангиллуудын нэгээс олон ангилалд хамаарагдаж болно. Тухайлбал, санхүүгийн зууч байгууллага нь үзүүлсэн үйлчилгээнийхээ төлбөрийг авч, санхүүжилтийг эцсийн хэрэглэгчдэд шилжүүлэх гэхчлэн зээлийн хөрөнгийн талаар шийдвэр гаргах эсвэл аливаа шийдвэрт нөлөөлөх боломжтой.

²⁷ 2004 оны 5 сард батлагдаж 2006 оны 10 сар, 2010 оны 5 сард тус тус шинэчлэгдсэн ОУСБХБ ба ОУХА-ын зээлээр худалдан авах ажиллагааны журам мөн 2011 оны 1 сард батлагдсан Дэлхийн Банкны зээлдэгчид ОУСБХБ ба ОУХА-ын зээл, буцалтгүй тусламжаар бараа, ажил болон зөвлөхийн бус үйлчилгээ худалдан авах журам нь үе үе шинэчлэгдэх боломжтой.

²⁸ 2004 оны 5 сард батлагдсан, 2006 оны 10 сард болон 2010 оны 5 сард тус тус шинэчлэгдсэн Дэлхийн Банкны Зээлдэгч зөвлөх сонгон шалгаруулж, ажиллуулах журам, 2011 оны 1 сард батлагдсан ОУСБХБ-ны зээл болон ОУХА-ын зээл, буцалтгүй тусламжаар Дэлхийн Банкны Зээлдэгч Зөвлөх сонгон шалгаруулж, ажиллуулах тухай журам нь үе үе шинэчлэгдэх боломжтой.

²⁹ Зээлийн гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол Зээлийн гэрээнд энэхүү нэр томьёонуудыг ашиглах бүрт, мөн холбогдох Ерөнхий нөхцөлүүдэд ч хамаатуулан ашиглах үед энэхүү Удирдамжийн 7-р хэсэгт заасан утгатай адил болно.

а) Авлигын үйлдэл” гэж бусад талуудын³⁰ үйл ажиллагаанд зүй бусаар нөлөөлөхийн тулд шууд буюу шууд бус хэлбэрээр аливаа төрлийн үнэ бүхий зүйлийг санал болгох, өгөх, хүлээн авах, авахыг санаархахыг хэлнэ.

б) “Залилангийн үйлдэл” гэж санхүүгийн буюу бусад ашиг олох эсвэл үүрэг хариуцлагаас зугтахын тулд санаатай буюу санамсаргүйгээр³¹ төөрөгдүүлэх эсвэл төрөгдүүлэхийг оролдох аливаа үйлдлийг хэлнэ.

в) “Хуйвалдах үйлдэл” гэж хоёр буюу түүнээс дээш талууд зүй бус зорилгод хүрэхээр үгсэн тохирох, түүний дотор бусад талуудын үйл ажиллагаанд зүй бусаар нөлөөлөх зэргийг хэлнэ.

г) “Дарамтлах үйлдэл” гэж нөгөө этгээдийн үйл ажиллагаанд зүй бусаар нөлөөлөхийн тулд аливаа этгээдэд буюу түүний эд хөрөнгөнд шууд буюу шууд бусаар хор хохирол учруулах, эсвэл хор хохирол учруулахаар заналхийлэхийг хэлнэ.

Саад учруулах үйлдэл” гэж (i) Авлига, хууран мэхлэх, дарамтлах буюу хуйвалдах зэрэг үйлдлийн талаар гаргасан нэхэмжлэлээр Банкнаас хийж буй шалгалтад зориудаар саад учруулах болон хяналт шалгалттай холбогдуулж мэдээлэл өгөхөөс татгалзах, хяналт шалгалтыг зогсоох үүднээс аливаа этгээдийг айлган сүрдүүлэх, дарамтлах, тавгүй байдалд оруулах, шалгалтын явцад нотолгоо болох баримт материалыг санаатайгаар устгах, хуурамч баримт үйлдэх, баримт материалыг орлуулах буюу нуун дарагдуулах болон шалгалт хийж буй хүмүүст худал мэдэгдэл хийх (ii) Банкны шалгалт болон хөндлөнгийн хяналт хийх явцад санаатайгаар саад учруулах зорилго бүхий үйлдлүүдийг хэлнэ³².

4.2. Энэхүү Удирдамжид дээр өгүүлсэн үйлдлүүдийг нийтэд нь “залилан болон авлигын” үйлдлүүд хэмээн нэрлэсэн болно.

Тав. Зээлийн хөрөнгийг ашиглахтай холбоотойгоор залилан болон авлигаас урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох арга хэмжээ

5.1. Дээр дурдсан зорилго, ерөнхий зарчмуудад хүрч ажиллахын тулд Зээлдэгч нь дараах арга хэмжээг авна. Үүнд:

(а) Зээлийн хөрөнгийг ашиглахтай холбоотойгоор үүсч болох авлигын, залилангийн, хуйвалдах, айлган сүрдүүлэх, болон саад учруулах аливаа үйлдлээс сэргийлэх зорилгоор зохих арга хэмжээг авах бөгөөд, үүнд (эдгээрээр хязгаарлагдахгүй) (i) Зээлийн хөрөнгийг Зээлийг анх авсан зорилгын дагуу ашиглах нөхцлийг хангахад чиглэсэн санхүүгийн хяналтын болон удирдлага зохион байгуулалтын зохицуулалт хийх, мөн (ii) төсөлд оролцож байгаа өөрийн бүх төлөөлөгчид³³, Төсөлтэй холбоотойгоор байгуулсан гэрээний аливаа харилцагч тал буюу Зээлийн хөрөнгийг хүлээн авч байгаа бүх этгээдэд энэхүү Удирдамжийн хувийг заавал хүргүүлж, түүний агуулгатай танилцуулах;

(б) Зээлийн хөрөнгийг ашиглахтай холбоотойгоор ямар нэг залилан, авлигын үйлдэл хийгдсэн тухай мэдээлэл ирмэгц Банкинд нэн даруй мэдээллэх;

(в) Хэрэв дээрх (а) хэсэгт дурдсан хэн нэгэн этгээд, байгууллага Зээлийн хөрөнгийг ашиглахтай холбоотойгоор авлигын, залилангийн, хуйвалдах, айлган сүрдүүлэх, эсвэл саад учруулах үйлдэл гаргасныг Банк тогтоосон бол, тухайн асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд Банкны шаардлагад нийцсэн зохих арга хэмжээг

³⁰ Авлигын үйлдлүүдэд хахууль өгөх, хууль бус үйл ажиллагааны төлөө шан харамж өгөх зэрэг багтана.

³¹ “Санаатай буюу санамсаргүйгээр” үйлдэл хийх гэдэг нь залилан хийж байгаа тал өөрсдийн өгч буй мэдээлэл нь эсвэл төрүүлж буй ойлголт нь хуурамч гэдгийг мэдэж байх, эсвэл тухайн мэдээлэл нь үнэн эсвэл худал болохыг санаатайгаар огт тоохгүй байхыг хэлнэ. Энгийн хайхрамжгүй үйлдлийн улмаас мэдээллийг буруу өгөх, буруу ташуу ойлголт төрүүлэхийг залилангийн хэрэг гэж үзэхэд хангалтгүй юм.

³² Эдгээр эрхэд бусад эрхийн зэрэгцээ доорх 9(d) хэсэгт багтсан эрхүүд мөн багтана.

³³ Энэхүү Удирдамжид дурьдсан байгууллагын “Төлөөлөгч” гэдэгт тухайн байгууллагын албан тшаалтан, албан хаагчид, ажилтнууд болон төлөөлөгчдийг багтана.

цаг тухайд нь авах;

(г) Банкны зүгээс Зээлийн хөрөнгийн ашиглалттай холбоотой харилцагч тал бүртэй байгуулах гэрээнд дараах заалтуудыг багтаасан (эдгээрээр хязгаарлагдахгүй) уг Удирдамжийг бүхэлд нь оруулж, мөрдүүлэх (i) энэхүү Удирдамжийн 10-р зүйлийг дагаж мөрдөхийг шаардах, (ii) Банкны зүгээс Зээлийн гэрээний дагуу хөтлөх ёстой тэдний санхүүгийн бүх данс тооцоо болон бусад баримт бичгийг шалгахыг зөвшөөрөхийг шаардах, мөн тэдгээрт Банкнаас эсвэл Банкны нэрийн өмнөөс хөндлөнгийн аудит хийлгэхийг зөвшөөрөх, (iii) Банкны зүгээс 11-р зүйлийн дагуу тухайн этгээдийг хууль бус үйлдэл хийсэн гэж үзсэн бол Зээлдэгчийн зүгээс түүнтэй байгуулсан гэрээг хугацаанаас нь өмнө цуцлах, түдгэлзүүлэх; мөн (iv) залилан, авлигын үйлдлээр дамжуулан олж авсан зээлийн аливаа мөнгөн дүнг эргүүлэн төлөхийг шаардах;

(д) Зээлийн хөрөнгийг ашиглахтай холбоотой аливаа залилан, авлигын талаарх мэдээллийн дагуу мөрдөн шалгалт хийхэд Банкны төлөөлөгчидтэй бүх талаар хамтран ажиллах; мөн

(е) 11 зүйлд заасны дагуу Банкны зүгээс Зээлийн хөрөнгийг хүлээн авагч аль нэг этгээдийг хууль бус үйлдэл хийсэн хэмээн тооцвол, уг шийдвэрийг хүчин төгөлдөр хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай, зохистой бүхий л арга хэмжээг авах, (i) Зээлдэгч ба тухайн этгээд хооронд байгуулсан гэрээг Зээлдэгч өөрт олгогдсон эрхийн дагуу хугацаанаас нь өмнө цуцлах эсвэл түдгэлзүүлэх ба/эсвэл (ii) хөрөнгийг буцаан төлүүлэх арга хэмжээ авах.

Зургаа. Зээлийн хөрөнгийг ашиглаж байгаа бусад талууд

6.1. Дээр дурдсан зорилго, ерөнхий зарчмын шаардлагуудыг хангахын тулд Төсөлтэй холбоотойгоор Зээлдэгчтэй (эсвэл Зээлийн хөрөнгийг хүлээж авсан өөр этгээдтэй) гэрээ байгуулан ажиллаж байгаа Зээлийн хөрөнгийг хүлээн авагч аливаа этгээд дараах шаардлагыг хангана:

(а) Төсөлтэй холбоотой үйл ажиллагааг дээр дурдсан ерөнхий зарчим, мөн 9 (d) -р зүйлд тусгасан Зээлдэгчтэй байгуулсан гэрээний нөхцлүүдийн дагуу хийж гүйцэтгэхийн зэрэгцээ Зээлийн хөрөнгийг ашиглаж буй бусад аливаа этгээдтэй гэрээ байгуулахдаа дээрхтэй адил нөхцлүүдийг гэрээндээ тусгах;

(б) Зээлийн хөрөнгийг ашиглахтай холбоотой аливаа залилан, авлигын үйлдлийн талаарх мэдээ, мэдээлэл ирсэн бол Банкинд шууд мэдэгдэх;

(в) Зээлийн хөрөнгийг ашиглахтай холбоотой аливаа залилан, авлигын талаарх мэдээллийн талаар мөрдөн шалгалт хийхэд Банкны төлөөлөлтэй бүх талаар хамтран ажиллах;

(г) Зээлийн хөрөнгийг ашиглахтай холбоотойгоор өөрийн төлөөлөгч байгууллагын авлигын, залилангийн, дарамтлах, хуйвалдах ба саад учруулах аливаа үйлдлээс (хэрэв тийм зүйл гарвал) сэргийлэх бүх арга хэмжээг авах бөгөөд, үүнд (эдгээрээр хязгаарлагдахгүй) (i) Зээлийн хөрөнгийг Зээлийг анх авсан зорилгын дагуу ашиглах нөхцлийг хангахад чиглэсэн санхүүгийн хяналтын болон удирдлага зохион байгуулалтын зохицуулалт хийх, мөн (ii) холбогдох бүх этгээдэд энэхүү Удирдамжийн нэг хувийг заавал хүргүүлж, түүний агуулгатай танилцуулах;

(д) Холбогдох этгээдүүд дор дурдсан 11-р хэсгийн дагуу хууль бус үйлдэл хийсэн нь тогтоогдвол, шаардлагатай бүх арга хэмжээг авч, тус төлөөлөгчийг төсөлтэй холбоотой бүх үүрэгт ажлаас нь чөлөөлж, Банкнаас шаардсан үед эсвэл бусад тодорхой нөхцөлд тухайн этгээдтэй байгуулсан гэрээний харилцаагаа бүр мөсөн зогсоох; мөн

(е) Дор дурдсан 11 дэх зүйлийн дагуу холбогдох этгээд нь өөр нэг этгээд, байгууллагатай төслийн хүрээнд гэрээ байгуулж, уг тал нь хууль бус үйлдэл хийсэн нь тогтоогдсон бол, үүнийг бататгахад шаардлагатай бүх арга хэмжээг авахын зэрэгцээ, (i) тус гэрээг хугацаанаас нь өмнө зогсоох, түдгэлзүүлэх эрхээ хэрэгжүүлэх ба/эсвэл (ii) хөрөнгийг буцаан төлөхийг шаардах.

Долоо. Залилан болон авлигын эсрэг Банкнаас авч хэрэгжүүлэх хориг арга хэмжээ

7.1. Дээр дурдсан зорилго, ерөнхий зарчмыг баримтлан ажиллах үүднээс Банк нь өөрийн Хориг тавих журмын дагуу хориг арга хэмжээ авах эрхтэй бөгөөд, Гишүүн орноос³⁴ бусад хувь хүн, хуулийн этгээдийг³⁵ гэрээ байгуулах эрхгүй болсныг (үүгээр хязгаарлагдахгүй) олон нийтэд тодорхой эсвэл тодорхойгүй хугацаагаар зарлаж, дараах эрхийг нь хязгаарлана: (i) Банкны санхүүжилттэй гэрээ байгуулах; (ii) Банкны санхүүжүүлсэн гэрээнээс санхүүгийн болон бусад хэлбэрээр үр шим хүртэх, тухайлбал туслан гүйцэтгэгч байх; мөн (iii) Банкнаас бүхэлд нь эсвэл хэсэгчлэн санхүүжүүлсэн төслийн бэлтгэл ажил, хэрэгжилтэд оролцох. Ингэхдээ:

(а) Тус хувь хүн, хуулийн этгээд нь Зээлийн хөрөнгийг³⁶ ашиглахтай холбоотойгоор авлигын, залилангийн, хуйвалдах, дарамтлах болон саад учруулах үйлдэл хийхийг оролдсоныг Банк тогтоосон бол³⁷;

(б) Хориг тавих шийдвэрийг хамтран хэрэгжүүлэхээр гэрээ байгуулсан бусад санхүүжүүлэгч байгууллага тухайн хувь хүн, хуулийн этгээдийг тус санхүүжүүлэгчийн хөрөнгийг ашиглахтай холбоотойгоор авлига, залилан, хуйвалдах, дарамтлах, саад учруулах шинж чанартай үйлдэл хийснийг тогтоосон бол тухайн санхүүжүүлэгч байгууллагаас санхүүжилтийг авах эрхгүй эсвэл тухайн санхүүжүүлэгчийн бүрэн эсвэл хэсэгчлэн санхүүжүүлсэн төслийн бэлтгэл ажил, хэрэгжилтэд оролцохгүй хэмээн мэдэгдсэн тохиолдолд; мөн

(в) Хэрэв Банкны Ерөнхий Үйлчилгээний Газар тухайн хувь хүн, хуулийн этгээдийг Дэлхийн Банкны Группын өөрийн хэрэгцээний худалдан авалттай холбоотойгоор залилан, авлигын үндэслэлээр хариуцлага алдсан хэмээн тооцсон бол.

Найм. Бусад

8.1. Энэхүү Удирдамжийн заалтууд нь Зээлийн гэрээний болон хоёр талын хооронд байгуулсан аливаа баримт бичгийн хүрээнд Банк эсвэл Зээлдэгчийн эдлэх бусад эрх, залруулах арга хэмжээ³⁸ болон хүлээх үүргийг хязгаарлахгүй.

---oOo---

³⁴ Тендерт санал ирүүлэхдээ хууран мэхлэх, авлигын үйлдэлд оролцсон хувь хүмүүс, хуулийн этгээдийг (тухайлбал Банкны санхүүжүүлсэн төсөлд санхүүгийн зууч байгууллага болон оролцохын тулд хуурамч бичиг баримт үйлдсэн банк гм) тендерт амжилттай оролцсон эсэхээс үл хамааран Банк тэдэнд хориг тавьж болно.

³⁵ Тус Удирдамжийн хувьд "Гишүүн орон" гэдэгт доорх үндэслэлээр тендерт оролцох эрхгүй улс төрийн болон төрийн захиргааны бүх шатны төрийн албан хаагч болон төрийн өмчит аж ахуйн нэгж, агентлагуудийг багтааж ойлгоно. Үүнд: (i) 2004 оны 5 сард батлагдаж 2006 оны 10 сар ба 2010 оны 5 сард тус тус шинэчлэгдсэн ОУСБХБ-ны Зээл ба ОУХА-н зээлээр худалдан авалт хийх тухай журмын 1.8(b) болон 2011 оны 1 сард батлагдсан Дэлхийн Банкны Зээлдэгчид ОУСБХБ-ны Зээл ба ОУХА-н зээлээр бараа худалдан авах, ажил гүйцэтгүүлэх ба зөвлөхийн-бус үйлчилгээ авах тухай журмын 1.10(b) эсвэл (ii) 2004 оны 5 сард батлагдаж 2006 оны 10 сар ба 2010 оны 5 сард тус тус шинэчлэгдсэн Дэлхийн Банкны Зээлдэгчид Зөвлөх сонгон шалгаруулах, ажиллуулах тухай журмын 1.11(b) мөн 2011 оны 1 сард батлагдсан Дэлхийн Банкны Зээлдэгчид ОУСБХБ-ны Зээл ба ОУХА-н зээлээр Зөвлөх сонгон шалгаруулж, ажиллуулах тухай журмын 1.13(b).

³⁶ Банк нь Хоригийн Зөвлөлийг байгуулж, хоригтой холбоотой шийдвэрийг гаргах дүрэм журмыг баталсан болно. Хоригийн Зөвлөлийн журмууд нь Банкны ашиглаж болох бүх хоригийг багтаасан байдаг.

³⁷ Хориг арга хэмжээ нь холбогдох зээлийн аль нэг хэсгийг буцаан төлөхийг шаардахаар хязгаарлагдахгүй. Банк тус удирдамжийн 11-р зүйлийн дагуу гэрээ байгуулах эрхийг нь хязгаарлах шийдвэр гаргасан хувь хүн, хуулийн этгээдийг хэвлэл мэдээллээр зарлаж болно.

³⁸ Зээлийн гэрээ нь Зээлийн хөрөнгийг ашиглахтай холбоотойгоор залилан, авлигын үйлдэл нь тогтоогдсон тохиолдолд Банкинд Зээлийн асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлж болох тодорхой эрх, залруулах арга хэмжээг зааж өгдөг.